

Příprava analýz rizik škodlivých organismů v České republice

strategický dokument SRS a VVFaŽP pro přípravu PRA – zkráceno

1. Vývoj koordinace a spolupráce na poli PRA v roce 2009

Mezi Státní rostlinolékařskou správou (SRS) a Vědeckým výborem fyto-sanitárním a životního prostředí (VVFaŽP) proběhla v první polovině roku 2009 přípravná jednání za účelem koordinace a spolupráce v oblasti přípravy analýz rizik škodlivých organismů ohrožujících zdraví rostlin (Pest Risk Analysis = PRA) v rámci ČR. SRS zodpovídá za řešení problematiky PRA na národní úrovni podle zákona 326/2004 Sb.; pro VVFaŽP je tato oblast jednou ze současných priorit, vyplývajících z požadavku Koordinační skupiny bezpečnosti potravin MZe.

Na 24. zasedání VVFaŽP 23.3.2009 byl přijat plán na založení **Fytokaranténní skupiny při VVFaŽP** (FS) (viz zápis z 24. zasedání VVFaŽP, bod 8 programu). Její činnost bude koordinována zástupcem SRS (ved.odd. analýz rizik /OAR/ Ing. P. Kapitola), který je současně externím členem Výboru. FS bude složena z odborníků z různých organizací včetně SRS a jako poradní orgán VVF se bude zabývat strategickými záležitostmi i aktuálními prioritami v oblasti PRA v ČR.

V souvislosti s tímto plánem vyvstala v SRS nutnost přehodnotit strategii přípravy PRA v rámci organizace. Dne 26.6.2009 byla v SRS za tímto účelem ustavena **Koordinační skupina SRS pro PRA** (KS SRS). KS SRS je tvořena zaměstnanci SRS a řídí ji vedoucí Sekce ochrany proti škodlivým organismům (SOŠO).

Hlavní úkoly KS SRS jsou:

- vypracování aktuální strategie SRS pro komplexní proces PRA podle potřeb ČR i mezinárodních měřítek
- stanovení a aktualizace priorit při rozhodování o přípravě PRA pro škodlivé organismy, popř. komodity podle potřeb ČR pro rok 2010
- pravidelné hodnocení kvality procesů a výstupů.

Dne 21.12.2009 byl poradou vedení SRS a následně také VVFaŽP schválen strategický dokument pro přípravu PRA v roce 2010 s názvem „Systémové řešení analýz rizik škodlivých organismů v České republice“ (Pozn.: toto je zkrácená verze dokumentu).

Pozn.: Zmíněný strategický dokument SRS operuje se třemi typy PRA: řádné, předběžné a PRA pro interní fyto-sanitární postupy. Vzhledem tomu, že předběžná PRA se zpracovává v naléhavých fyto-sanitárních situacích (popř. pro orientační posouzení jakékoliv fyto-sanitární situace), a PRA pro interní postupy bude případně používána pro odůvodnění metodických postupů SRS, je jejich příprava plně v kompetenci SRS. Koordinace a spolupráce mezi SRS a VVFaŽP se proto bude vztahovat na tzv. řádnou PRA, pro níž byla vyvinuta mezinárodně uznávaná rozhodovací schémata (standardsy FAO-IPPC a EPPO, v současné době připravuje revizi těchto postupů EFSA). Dále uváděný termín PRA je tak míněn ve smyslu řádné PRA.

2. Návrh procesu PRA v SRS a ČR

2.1. Účastníci procesu PRA v ČR

- SRS
- VVFaŽP, resp. Fytokaranténní skupina při VVFaŽP (dosud nevytvořena*)
- MZe a jemu podřízené orgány státní správy
- MŽP a jemu podřízené orgány státní správy
- případně další rezorty státní správy
- výzkumná pracoviště: výzkumné ústavy, vysoké školy apod.
- vědecké, odborné a zájmové společnosti
- komerční svazy a jednotliví zástupci producentů, obchodníků, přepravců a konzumentů (konečných uživatelů)

SRS a VVFaŽP budou spolupracovat při strategické koordinaci, přípravě ročních plánů a hodnocení výstupů v procesu PRA. Pro VVFaŽP bude v tomto směru poradním orgánem Fytokaranténní skupina.

***Fytokaranténní skupina při VVFaŽP**

Kromě zástupce SRS jako koordinátora a jednoho dalšího zástupce SRS přicházejí pro účast ve FS v úvahu zejména ÚKZÚZ, výzkumné ústavy, vysoké školy, plodinové svazy, producenti rostlinných komodit, zájmové organizace a zástupce rezortu ŽP. Složení FS navrhne jak VVFaŽP, tak SRS a po vzájemné dohodě VVFaŽP navržené kandidáty FS osloví.

Za přípravu ročních plánů a za zpracování konkrétních PRA bude zodpovídat SRS. Pro zpracování PRA bude vždy ustavena **Ad hoc pracovní skupina** (viz dále).

2.2. Postup při zpracování PRA

Jednotlivé PRA se zpracovávají podle priorit stanovených ročním plánem, který lze v případě nutnosti aktualizovat.

2.2.1. Zahájení procesu PRA: sběr podnětů a příprava plánu

Podnět může vzejít od odborných útvarů SRS, dále od členů FS nebo od jakéhokoliv dalšího subjektu. Podněty na následující rok se postupují vedoucímu OAR **do 15. února** (tj. na rok 2011 do 15.2.2010).

Vedoucí OAR na základě shromážděných podnětů sestaví **do 1. března** návrh plánu PRA ke zpracování na následující kalendářní rok a přehled všech obdržených podnětů. V plánu se vymezí předmět a rozsah analýz, odhad potřebných finančních zdrojů a harmonogram plnění včetně návrhu na složení příslušných Ad hoc PS.

Vedoucí SOŠO posoudí návrh plánu a přehled podnětů. Vedoucí OAR je poté emailem rozešle členům FS. Členové FS zašlou připomínky k návrhu plánu **do 14 dnů** a následně vedoucí OAR zajistí vypořádání připomínek FS a navrhne konečnou verzi plánu PRA SRS, který vedoucí SOŠO předloží nejpozději **do 30. dubna** k přijetí na poradě vedení SRS. Přijatý

plán bude zaslán prostřednictvím vedoucího SOŠO na vědomí MZe (odboru rostlinných komodit a odboru bezpečnosti potravin). Za zprostředkování výměny informací mezi KS SRS a FS zodpovídá vedoucí OAR (koordinátor FS).

V případě potřeby aktualizace plánu se postupuje obdobně.

Pro rok 2010 byl SRS a VVFaŽP připraven **pilotní projekt** prvních třech PRA, který bude sloužit k ověření navrženého systému PRA, metodiky (schématu) PRA a k obeznámení odborné veřejnosti s problematikou PRA. Jinak se bude postupovat shodně s postupem **od roku 2011** (viz dále).

2.2.2. Zpracování dokumentu PRA

Dokument zpracuje **Ad hoc pracovní skupina (Ad hoc PS)**, navržená pro danou PRA v ročním plánu vedoucím OAR a ustavená vedoucím SOŠO.

SRS využije ke zpracování přednostně vlastní kapacity. Ad hoc PS bude řídit vedoucí OAR, který také bude zodpovídat za kvalitu zpracování a kontrolu formální správnosti dokumentu a jeho včasné dokončení a předání vedoucímu SOŠO. V případě potřeby si vedoucí OAR ke konkrétním otázkám vyžádá expertní stanoviska příslušných specialistů nebo institucí mimo SRS (přednostně prostřednictvím FS, a to na základě písemné dohody externího subjektu se SRS nebo VVFaŽP). Půjde zejména o hodnocení vlivu klimatu, hospodářských a ekologických (environmentálních) dopadů. V případě statistických a ekonomických ukazatelů může SRS požádat o konzultaci MZe za účelem získání podkladů nebo k ověření podkladů vlastních. Dále bude Ad hoc PS podle potřeby konzultovat otázky se zájmovými subjekty.

Finanční zdroje k pokrytí nákladů na externí podklady při přípravě PRA (informace, expertní stanoviska apod.) plánuje v rozpočtu SRS a VVFaŽP.

Pro zpracování dokumentu se bude využívat schéma EPPO, v případě potřeby bude toto schéma přizpůsobeno.

Pokud je účelné využít již existující dokument PRA zpracovaný jinou organizací nebo zemí, musí být převzaté údaje řádně citovány; v případě potřeby se kontaktuje hlavní autor PRA nebo příslušná organizace.

Formulace závěrů PRA by měla být učiněna po shodě všech členů Ad hoc PS; nebude-li to možné, uvede se odlišné stanovisko (nesouhlas, nevyjádření souhlasu) některého ze členů vhodným způsobem do závěrečného dokumentu. Členové ad hoc PS budou uvedeni v dokumentu PRA jako autoři.

2.2.3. Hodnocení a připomínkování dokumentu PRA

Kontrolu formální správnosti dokumentu zajišťuje vedoucí OAR v rámci vedení Ad hoc PS.

Přezkoumání dokumentu provedou nezávisle na sobě dva zaměstnanci SRS, v odůvodněných případech pouze jeden. Tyto zaměstnance navrhne vedoucí OAR a schválí vedoucí SOŠO, který je o přezkoumání písemně požádá. Výsledek přezkoumání – interní odborné stanovisko – se zašle vedoucímu SOŠO v termínu stanoveném na základě vzájemné dohody.

Je-li výsledkem PRA návrh nových nebo změna stávajících opatření, může s přihlédnutím k míře nejistot v PRA vedoucí SOŠO požádat VVF o přezkoumání dokumentu a zpracování externího odborného stanoviska k PRA.

Poté bude návrh PRA předložen prostřednictvím webových stránek SRS k veřejné oponentuře, zejména k **připomínkování** zájmovými subjekty (např. pěstitelskými svazy). Vypořádání externích připomínek zajišťuje vedoucí OAR v rámci působení Ad hoc PS.

Pokud bude SRS postoupen dokument PRA vypracovaný třetí stranou (např. pěstitelským svazem), SRS posoudí význam analyzované problematiky (ŠO, komodita) z hlediska priorit pro ČR a v porovnání s přijatým ročním plánem PRA. Dle významu PRA rozhodne vedoucí SOŠO na návrh KS o provedení kontroly formální správnosti dokumentu PRA. Formálně správný dokument se postoupí VVF k přezkoumání a zpracování externího odborného stanoviska k PRA. Dále se s dokumentem nakládá jako s PRA vypracovanou SRS.

2.3. Schválení výsledku a rozhodnutí o dalším postupu

Vedoucí SOŠO schválí konečnou verzi analýzy rizika jako úřední dokument. Koordinátor FS zajistí rozeslání dokumentu členům FS.

Podle povahy výsledku celkové analýzy (např. v případě návrhu na přehodnocení fytoosanitárních opatření v EU) vedoucí SOŠO zajistí předání dokumentu Komisi a ČS (oznámení emailem a na Stálém fytoosanitárním výboru). V těchto případech se dokument přeloží do angličtiny (prostřednictvím oddělení zahraničních vztahů SRS). Podle stanoviska Komise zajistí vedoucí OAR prostřednictvím Ad hoc PS úpravy, resp. projedná případnou další verzi dokumentu.

Vedoucí OAR zajistí zveřejnění PRA na webových stránkách SRS jak v české, tak případně v anglické verzi, pokud existuje.

Takto schválená PRA se považuje za PRA připravenou podle § 10 odst. 2 a 3 zákona a je určena k úřednímu odůvodnění praktického postupu SRS při ochraně proti zavlékání a šíření škodlivých organismů popř. také k využití v expertních orgánech v zahraničí (např. EPPO) včetně odůvodnění oficiální pozice (instrukce) ČR v pracovních orgánech Komise nebo Rady.

3. Hodnocení prováděných opatření

Z hlediska zpětné vazby má pro PRA zásadní význam vyhodnocování prováděných opatření, resp. vyhodnocování výsledků rozhodnutí založeného na PRA. (Pozn.: tato aktivita nespadá do procesu PRA). Prostřednictvím KS SRS bude zpracován postup vyhodnocování opatření SRS proti ŠO za účelem využití jako zpětné vazby pro PRA.

Zpracovali: Ing. Petr Kapitola, Ing. Gabriela Schlesingerová, PhD., oba SRS.